

Συγκρούσεις στη Γαλλία εναντίον του νομοσχεδίου για τις συντάξεις τον Μάρτιο του 2023

«Και εμείς θα επιβληθούμε με τη βία!» Αναφορά από τους ταξικούς αγώνες στη Γαλλία

Mario και Giulio

Πτώση των ποσοστών γεννήσεων και κέρδους

Η μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι ένα από τα πιο σημαντικά σχέδια του Γάλλου προέδρου Εμανουέλ Μακρόν. Όταν ανέλαβε την εξουσία το 2017, είχε ήδη ανακοινώσει ότι θα προχωρούσε σε μεταρρύθμιση του γαλλικού συνταξιοδοτικού συστήματος. Ξεκίνησε μια πρώτη απόπειρα για το εν λόγω σχέδιο τον χειμώνα του 2019/20. Η ανακοίνωση αυτή της μεταρρύθμισης τον Σεπτέμβριο του 2019 ακολουθήθηκε αμέσως από ένα μαζικό κύμα απεργιών και διαμαρτυριών. Μεταξύ άλλων, έμεινε στην ιστορία ως η μεγαλύτερη γενική απεργία από το 1968. Από τις 5 Δεκεμβρίου έως τα μέσα Μαρτίου 2020, ένα ευρύ κίνημα διαμαρτυρίας ξέσπασε ενάντια στη σχεδιαζόμενη παράταση της εργασίας και τη μείωση του ελεύθερου χρόνου. Από τους συνήθεις απεργούς σιδηροδρομικούς μέχρι τους χορευτές της Όπερας του Παρισιού, ο κόσμος κατέβηκε σε απεργία. Παρόλο που η κυβέρνηση είχε ανακοινώσει τον Φεβρουάριο του 2020 ότι θα χρησιμοποιούσε το άρθρο 49.3 για να περάσει τη μεταρρύθμιση κόντρα στις κοινοβουλευτικές αντιδράσεις, η πανδημία του κορωνοϊού οδήγησε τελικώς στην προσωρινή αναστολή του σχεδίου μεταρρύθμισης.

Στις αρχές του Ιανουαρίου του 2023, η πρωθυπουργός, Ελιζαμπέτ Μπορν, ανακοίνωσε ότι επρόκειτο τελικά να προβεί στην αλλαγή του νόμου. Το νομοσχέδιο

προβλέπει την αύξηση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης από τα 62 στα 64 έτη, ενώ ταυτόχρονα η συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση αποσκοπεί στην ένταξη όλων αδικρίτως στο ίδιο καθεστώς. Οι εργαζόμενοι στον δημόσιο τομέα, όπως οι οδηγοί του μετρό, οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες διάσωσης και οι αστυνομικοί, επωφελούνταν μέχρι σήμερα από ειδικές ρυθμίσεις. Έχουν χαμηλότερη ηλικία συνταξιοδότησης από ό,τι οι εργαζόμενοι στο γενικό συνταξιοδοτικό σύστημα. Από τη μία πλευρά, αυτό αντανακλά το καθεστώς αυτών των επαγγελματικών ομάδων, αλλά και το γεγονός ότι εκτίθενται σε ιδιαίτερους κινδύνους ή απειλές. Οι μηχανοδηγοί των τρένων, για παράδειγμα, έχουν ηλικία συνταξιοδότησης τα 57 έτη λόγω της νυχτερινής εργασίας, της σωματικής καταπόνησης και της ρύπανσης στην οποία εκτίθενται, ενώ για τους περισσότερους εργαζόμενους το όριο ηλικίας είναι τα 62 έτη. Για τις μπαλαρίνες είναι μόλις 42 έτη, ένα όριο ηλικίας που παραπέμπει σε εποχές με πολύ χαμηλότερο προσδόκιμο ζωής. Πολλές ειδικές ρυθμίσεις πρόκειται τώρα να καταργηθούν με τη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση ή να εξισωθούν οι συντάξεις, π.χ. στην περίπτωση των εργαζομένων στην εταιρεία μεταφορών του Παρισιού και των εργαζομένων στην παροχή φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας. Πρέπει να σημειωθεί ότι η πλήρης σύνταξη στην ηλικία των 62 ετών είναι επί του παρόντος δυνατή μόνο μετά από 43 πλήρη έτη εισφορών. Όλοι οι υπόλοιποι στη Γαλ-

λία, όπως και στη Γερμανία, πρέπει να εργαστούν μέχρι την ηλικία των 67 ετών, αν θέλουν να λάβουν την πλήρη σύνταξή τους. Η κυβέρνηση δικαιολογεί τη μεταρρύθμιση με ένα τεχνοκρατικό επιχείρημα που χρησιμοποιείται συχνά για τέτοια σχέδια. Υποστηρίζει ότι η δημογραφική αλλαγή και η διαδικασία γήρανσης, λόγω της μείωσης του ποσοστού γεννήσεων και της αύξησης του προσδόκιμου ζωής, οδηγεί σε ένα συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό ηλικιωμένων στην κοινωνία. Η επακόλουθη αύξηση των συνταξιοδοτικών δαπανών δεν είναι πλέον βιώσιμη για τα συνταξιοδοτικά ταμεία.

Αυτό το δημογραφικό επιχείρημα χρησιμεύει ως καθαρά τεχνοκρατική δικαιολόγηση των νεοφιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων στο όνομα των «συνθηκών» και των «αναγκών», όπως το έθεσε ο Μακρόν στην τηλεοπτική συνέντευξη (<https://www.youtube.com/watch?v=uylf6qFWRLDQ>) που έδωσε στις 22 Μαρτίου. Η επιχειρηματολογία της γαλλικής αστικής τάξης εν προκειμένω έχει ως εξής: Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η δημογραφική πίεση, τα αποθεματικά των ταμείων πρέπει να αυξηθούν. Ωστόσο, αυτό μπορεί να γίνει μόνο μέσω της αναδιανομής και της μείωσης του εισοδήματος της εργασίας, καθώς η υψηλότερη φορολογία του κεφαλαίου θα ακύρωνε στην αντίθετη περίπτωση τα κίνητρα για νέα εκβιομηχάνιση της γαλλικής οικονομίας. Ταυτόχρονα, λόγω της επισφάλειας των ηλικιωμένων, των χαμηλών πραγματικών μισθών και του πληθωρισμού, ούτε οι συνταξιοδοτικές παροχές μπορούν να μειωθούν ούτε οι εισφορές των μισθωτών να αυξηθούν. Επομένως, ο μόνος τρόπος χρηματοδότησης του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι η επιμήκυνση του εργασιακού βίου. Αυτή η επιχειρηματολογία, η οποία εκ πρώτης όψεως φαίνεται αυτονόητη για τον κοινό νου, δεν πρέπει να συσκοτίζει το

γεγονός ότι πρόκειται για ένα απλό ζήτημα διανομής, το οποίο μπορεί να κριθεί μόνο από την ταξική πάλη: Το κόστος της αναπαραγωγής της προσφερόμενης εργασιακής δύναμης θα πρέπει να το επωμιστούν οι μισθωτοί ή το κεφάλαιο;

Από την εξαγγελία του νομοσχεδίου στα μέσα Ιανουαρίου, υπήρξαν πολυάριθμες κινητοποιήσεις και απεργίες εκ μέρους των συνδικάτων. Οι ημέρες δράσης είναι αυτή την περίοδο πολύ ισχυρές και σπάνε συνεχώς ρεκόρ. Η απεργία της περασμένης Πέμπτης 23 Μαρτίου ήταν η ένατη απεργία που προκήρυξαν τα συνδικάτα. Προκηρύχθηκε από κοινού από όλα τα μεγάλα συνδικάτα, τη λεγόμενη «Intersyndicale». Δεν είχε υπάρξει κοινή κινητοποίηση της «Intersyndicale» από το 2010, καθώς σε προηγούμενα μεταρρυθμιστικά σχέδια το συνδικάτο CFDT που πρόσκειται κυρίως στους σοσιαλδημοκράτες συνήθιζε να αποχωρεί γρήγορα προκειμένου να εισέλθει στις διαπραγματεύσεις μεταξύ των «κοινωνικών εταίρων» και της κυβέρνησης.

Η κυβέρνηση, από την άλλη πλευρά, φαίνεται να βρίσκεται σε διαδικασία πλήρους κατάργησης του θεσμού των κοινωνικών εταίρων από τα πάνω, γεγονός που εκφράζεται, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι τα συνδικάτα δεν επιτρέπεται πλέον να έχουν ούτε μια συμβολική θέση στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Ο Γάλλος οικονομολόγος Φρεντερίκ Λορντόν περιγράφει τη διακυβέρνηση Μακρόν ως εξής: «Επειδή ο ίδιος έχει γκρεμίσει κάθε διαμεσολάβηση, ο αυτοκράτορας χωρίζεται πλέον από τον λαό (peuple) μόνο από μια γραμμή αστυνομικών» (<https://blog.mondediplo.net/un-pays-qui-se-souleve>). Το γεγονός ότι αυτή είναι μια σταθερή τάση στη γαλλική πολιτική είχε ήδη επισημανθεί στην ανάλυσή μας για το κίνημα των Κίτρινων Πλέκων το 2019: «Το μέσο της κρατικής ειρήνευσης

συνίστατο πάντα στην ενσωμάτωση των ανταγωνισμών μέσω κοινωνικών διαμεσολαβήσεων, από τις οποίες η θεσμοποίηση των εργατικών αγώνων αποτελεί το υπόδειγμα. Ωστόσο, καθώς ο νεοφιλελευθερισμός των τελευταίων δεκαετιών έχει σταδιακά αποδυναμώσει τις συνδικαλιστικές διαμεσολαβήσεις, και ο κοινοβουλευτισμός φαίνεται επίσης να έχει εξαντληθεί με την κατάρρευση της σοσιαλδημοκρατίας και το αυταρχικό στυλ διακυβέρνησης, οι κοινωνικές συγκρούσεις εκφράζονται πλέον όλο και πιο ανταγωνιστικά, όπως μας κατέστησαν σαφείς οι ταραχές του Σαββάτου τον Δεκέμβριο».¹

Ένα ακίνητο κίνημα;

Από τις αρχές Μαρτίου συμμετέχουμε στο κίνημα κατά της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης στη Μασσαλία και στο Παρίσι. Στη συνέχεια θα μοιραστούμε τις υποκειμενικές μας εντυπώσεις και θα βγάλουμε κάποια πρώτα συμπεράσματα.

Η πρώτη κινητοποίηση στην οποία συμμετείχαμε ήταν στη Μασσαλία, στην απεργία της 7ης Μαρτίου 2023. Η έναρξη στο παλιό λιμάνι έχει οριστεί για τις 10 το πρωί. Όταν φτάνουμε στις 11 π.μ. υπάρχει ήδη πολύς κόσμος. Από καθαρά ποσοτική άποψη, η κινητοποίηση είναι σίγουρα επιτυχημένη. Παρ' όλα αυτά, όλα φαίνονται μάλλον βαριεστημένα. Όταν η πομπή αρχίζει τελικά να κινείται είναι ήδη 1 μ.μ., τρεις ώρες μετά την προγραμματισμένη έναρξη. Κατά συνέπεια, η διαδήλωση μοιάζει εξαντλημένη πριν καν ξεκινήσει. Επιπλέον, η πορεία κινείται μόνο κατά μήκος της λεωφόρου του λιμανιού, η οποία έχει ελάχιστη κίνηση. Στο πλάι της πορείας, οι συνήθεις ρι-

ζοσπαστικές ομάδες στήνουν τα περίπτερά τους, οι τροτσκιστές της «Lutte Ouvrière» και της «Révolution Permanente» ή οι αναρχοκομμουνιστές της «Union Communiste Libertaire». Μοιράζουν τα φυλλάδιά τους και φωνάζουν συνθήματα από τα μεγάφωνα. Αυτό είναι σχεδόν το μόνο που ακούγεται κατά τη διάρκεια της διαδήλωσης. Σύμφωνα με τα συνδικάτα, περισσότεροι από 200.000 άνθρωποι συμμετείχαν στη διαδήλωση. Ο αριθμός αυτός δεν μας φαίνεται υπερβολικός, ακόμη και αν φαίνεται εκπληκτικός από τη σκοπιά των Γερμανών. Σε ολόκληρη τη Γαλλία πάνω από 3,5 εκατομμύρια άτομα (στοιχεία των συνδικάτων) πήραν μέρος στις απεργιακές διαδηλώσεις, ενώ σύμφωνα με τους μπάτσους ήταν 1,28 εκατομμύρια. Παρ' όλα αυτά, για μια γενική απεργία, οι απεργιακές δραστηριότητες ήταν σχετικά διαχειρίσιμες και περιορίστηκαν σε λίγους τομείς. Οι τομείς που συμμετείχαν ήταν κυρίως εκείνοι στους οποίους τα γαλλικά συνδικάτα έχουν ισχυρή θέση εδώ και πολύ καιρό. Σε αυτούς περιλαμβάνονται η εκπαίδευση (με απεργιακή συμμετοχή 60% σύμφωνα με τα συνδικάτα και 30% σύμφωνα με τις κρατικές αρχές), η ηλεκτρική ενέργεια (με συμμετοχή πάνω από 50%) ή οι σιδηροδρομικοί της κρατικής σιδηροδρομικής εταιρείας SNCF. Λόγω αυτών των κλαδικά οριοθετημένων απεργιών και της πολύ καλής ως προς τη συμμετοχή αλλά συνολικά μάλλον βαριεστημένης διαδήλωσης, η πρώτη μας εντύπωση για το κίνημα έτεινε να είναι απαισιόδοξη. Υποψιαζόμασταν ότι το κίνημα δεν θα διαρκούσε πολύ και ότι αυτή η τελετουργική διαμαρτυρία θα παρέμενε στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων με το κράτος.

Η επόμενη κινητοποίηση στην οποία συμμετείχαμε, στις 15 Μαρτίου στο Παρίσι, δεν αλλάζει πολύ την προηγούμενη αίσθησή μας. Η κινητοποίηση είναι και πάλι πολύ

1. <https://translibleipzig.wordpress.com/2019/06/15/gelbwesten-broschuere-veroeffentlichung-in-leipzig/>

μεγάλη, αλλά συνολικά όλα φαίνονται λίγο αναιμικά. Σε αντίθεση με τη Μασσαλία, στο Παρίσι υπάρχουν λίγοι αυτόνομοι που βάζουν φωτιά σε κάδους απορριμμάτων εδώ κι εκεί και έρχονται σε περιορισμένες συγκρούσεις με τους μπάτσους. Παρ' όλα αυτά, οι μπάτσοι δεν φαίνεται να χάνουν ποτέ τον έλεγχο. Τίποτα δεν θυμίζει τις άγριες διαδηλώσεις κατά τη διάρκεια του κινήματος των Κίτρινων Πλέκων, όταν τον χειμώνα του 2018 οι διαδηλωτές πήραν ουσιαστικά τον έλεγχο ολόκληρων γειτονιών στο μπουρζουάδικο δυτικό Παρίσι. Το περιβόητο αυτόνομο μπλοκ διαδηλωτών, το «Cortège de Tête», το οποίο καταλάμβανε συστηματικά την κεφαλή των τελετουργικών συνδικαλιστικών διαδηλώσεων το 2016 κατά τη διάρκεια του κινήματος κατά της αναθεώρησης της εργατικής νομοθεσίας και κατάφερε να ριζοσπαστικοποιήσει τόσο τη μορφή όσο και το περιεχόμενο των διαδηλώσεων, διακρίνεται επίσης στην καλύτερη περίπτωση σε εμβρυακή μορφή. Ωστόσο, αυτή η κινητοποίηση σπάει και πάλι τα ρεκόρ συμμετοχής. Ξεπερνούν πλέον ακόμη και το τελευταίο μεγάλο κίνημα κατά της μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού νόμου το 1995.

Αυτό που είναι ωστόσο πολύ εντυπωσιακό στο Παρίσι είναι ότι οι «Éboueurs», δηλαδή οι οδοκαθαριστές, απεργούν εδώ και εβδομάδες. Ενώ πολλές απεργίες εξαφανίζονται στην ημι-δημόσια σφαίρα της εταιρείας και του εργοστασίου, αυτή η απεργία καταφέρνει να αφήσει το στίγμα της στη δημόσια σφαίρα, κάνοντας τους ανθρώπους να την αντιλαμβάνονται κάθε φορά που πηγαίνουν μια βόλτα. Στους δρόμους του Παρισιού συσσωρεύονται έως και 10.000 τόνοι σκουπιδιών και μόνο οι κάτοικοι ορισμένων δρόμων σε πολύ πλούσιες γειτονιές στα δυτικά του Παρισιού έχουν την οικονομική δυνατότητα να πληρώσουν

για την ιδιωτική αποκομιδή τους. Εκεί, όλα μοιάζουν φυσιολογικά όπως πάντα.

Οι νύχτες των οδοφραγμάτων από σκουπίδια

Το κίνημα θα έπαιρνε την αποφασιστική του στροφή στις 16 Μαρτίου. Η πρωθυπουργός Ελιζαμπέτ Μπορν ανακοίνωσε ότι θα χρησιμοποιούσε το άρθρο 49.3 του γαλλικού Συντάγματος για να περάσει την αναθεώρηση. Αν και η κυβέρνηση ισχυριζόταν εδώ και εβδομάδες ότι μόνο το κοινοβούλιο μπορούσε να αποφασίσει για τη μεταρρύθμιση, η αβεβαιότητα για το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας, δεδομένης της απροθυμίας πολλών συντηρητικών βουλευτών, οδήγησε τελικά τον πρόεδρο να καταφύγει στο περιβόητο διάταγμα. Το άρθρο αποτελεί μια ιδιαιτερότητα του γαλλικού Συντάγματος της Πέμπτης Δημοκρατίας του 1958, το οποίο επιτρέπει στην κυβέρνηση να ψηφίζει νόμο χωρίς τη συγκατάθεση του κοινοβουλίου. Με έντεκα προσφυγές στο άρθρο 49.3 από την ανάληψη των καθηκόντων της, η πρωθυπουργός Ελιζαμπέτ Μπορν έχει ήδη σπάσει το ρεκόρ που κατείχε προηγουμένως ο σοσιαλιστής Μισέλ Ροκάρ (1988-1991). Εάν δεν κατατεθεί πρόταση δυσπιστίας κατά της κυβέρνησης εντός 24 ωρών, το νομοσχέδιο θεωρείται ότι έχει εγκριθεί. Μια τέτοια πρόταση πρέπει να κατατεθεί από τουλάχιστον το ένα δέκατο των βουλευτών και τίθεται σε ισχύ μόνο εάν εγκριθεί από την απόλυτη πλειοψηφία των βουλευτών. Η υιοθέτηση της πρότασης δυσπιστίας θα οδηγούσε επομένως τόσο στην παραίτηση της κυβέρνησης όσο και στην απόρριψη της αναθεώρησης.

Μετά από αυτή την ανακοίνωση, η οργή στη χώρα αυξάνεται σημαντικά και το κίνημα αποκτά αισθητή δυναμική. Το βράδυ πραγματοποιούνται άγριες διαδηλώ-

σεις σε όλη τη χώρα. Το κίνημα, το οποίο μέχρι τώρα παρέμενε στα κλασικά κανάλια των γαλλικών κοινωνικών διαμαρτυριών των μαζικών διαδηλώσεων και των απεργιών στον δημόσιο τομέα, φαίνεται τώρα να προσαρμόζει τις μορφές δράσης του στην ανακοίνωση της κυβέρνησης. Καθώς προχωρούσε η βραδιά, χιλιάδες άνθρωποι ξεχύθηκαν στην Place de la Concorde ενώ αυθόρμητες διαδηλώσεις άρχισαν να διασχίζουν την περιοχή του κοινοβουλίου. Ο κόσμος άρχισε να στήνει οδοφράγματα, να βάζει φωτιά στα σκουπίδια που είχαν συσσωρευτεί από την απεργία και να συγκρούεται με τους μπάτσους, οι οποίοι συνέλαβαν σχεδόν 300 άτομα. Η βραδιά αυτή έμελλε να αποδειχθεί εκ των υστέρων ως η πρώτη εκδήλωση τόσο των νέων μορφών δράσης όσο και της αστυνομικής στρατηγικής του απόλυτου εκφοβισμού.

Από εδώ και στο εξής, κάθε βράδυ αρχίζουν να πραγματοποιούνται τοπικές διαδηλώσεις οι οποίες καλούνται μέσω του Twitter και καναλιών του Telegram. Διασκορπίζονται σε όλο το Παρίσι για να δυσχεράνουν την επέμβαση των μπάτσων. Το Σάββατο, για παράδειγμα, έγινε μια συγκέντρωση στην Place d'Italie στο νότιο Παρίσι. Παρόλο που οι μπάτσοι προσπάθησαν να περικυκλώσουν την πλατεία, ξεσπούσαν συνεχώς άγριες διαδηλώσεις από μικρότερες ομάδες που διαδήλωναν ορισμένα στους γειτονικούς δρόμους και τις γειτονιές. Στο μυαλό έρχονται μνήμες από το κίνημα «Nuit Debout» του 2016, όταν τέτοια γεγονότα διαδραματιζόνταν για εβδομάδες γύρω από την Place de la République. Την ίδια στιγμή, η απεργία των οδοκαθαριστών δεν σταματά: οι σακούλες σκουπιδιών στους δρόμους του Παρισιού συσσωρεύονται πλέον σε ύψος πολλών μέτρων, γεγονός που αποδεικνύεται πολύ χρήσιμο για τις άγριες διαδηλώσεις. Σε όλο το Παρίσι,

ανά πάσα στιγμή, μπορεί να βρεθεί αρκετό υλικό για οδοφράγματα που στήνονται γρήγορα και καίγονται εύκολα.

Την Παρασκευή 17 Μαρτίου, κυκλοφόρησε ένα κάλεσμα για την υποστήριξη των απεργών στο μεγαλύτερο αποτεφρωτήριο απορριμμάτων της Ευρώπης στο Ivry-sur-Seine. Οι 10.000 τόνοι σκουπιδιών στους δρόμους του Παρισιού δεν είναι συνέπεια μόνο της απεργίας των εργαζομένων στην αποκομιδή σκουπιδιών, αλλά και της απεργίας των εργαζομένων στο αποτεφρωτήριο. Μιλώντας με απεργούς στην πύλη του εργοστασίου, μαθαίνουμε ότι το εργοστάσιο βρίσκεται ήδη σε παύση λειτουργίας εδώ και δύο εβδομάδες. Ένας εργαζόμενος που εργάζεται στο εργοστάσιο εδώ και πολλές δεκαετίες σημειώνει ότι πρόκειται για τη μεγαλύτερη απεργία στο εργοστάσιο από το 1995. Τότε, το εργοστάσιο είχε παραλύσει για ένα μήνα και η πύλη εισόδου είχε σφραγιστεί με οξυγονοκόλληση. Η απεργιακή στρατηγική στον τομέα των απορριμμάτων στην περιοχή του Παρισιού φαίνεται να αποδίδει. Οι εργαζόμενοι τόσο στο αποτεφρωτήριο όσο και στην αποκομιδή των σκουπιδιών απεργούν και οι είσοδοι των απορριματοφόρων καθώς και του εργοστασίου είναι αποκλεισμένες, κυρίως χάρη στην υποστήριξη φοιτητών από έξω. Ένα φυλλάδιο της CGT αναφέρει: «Η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων στην καθαριότητα έχει προσδόκιμο ζωής 12 έως 17 χρόνια μικρότερο από το σύνολο του εργατικού δυναμικού». Όταν ρωτήσαμε αν η απεργία θα μπορούσε να διαρκέσει περισσότερο, ένας εργάτης απαντά: «Θα αντέξουμε μέχρι το τέλος. Δεν έχουμε τίποτα να χάσουμε. Αν σταματήσουμε τώρα, θα το πληρώσουμε έτσι κι αλλιώς αργότερα». Ένας άλλος λέει: «Δεν υπάρχουν πια σκουπίδια εδώ. Γι' αυτό θα έπρεπε να παραγγείλουν 2000 ξύλινες παλέτες για να ξε-

κινήσει και πάλι ο αποτεφρωτήρας. Μέχρι στιγμής παρακάμπτουν την απεργία μας αποθηκεύοντας προσωρινά τα σκουπίδια σε ορύγματα, μολύνοντας το έδαφος και το περιβάλλον». Η απάντηση του κράτους στην ανεξέλεγκτη απεργία των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα είναι ο εξαναγκασμός. Η αστυνομία ή οι δικαστικοί επιμελητές αναγκάζουν μεμονωμένους απεργούς να επιστρέψουν στην εργασία τους. Στο πλαίσιο αυτό, μας εξηγούν: «Αν σε καλέσουν για υπηρεσία, συνήθως πρέπει να κάνεις μια συγκεκριμένη εργασία. Το σχέδιο είναι να τελειώνουμε γρήγορα με αυτή, ώστε να μπορέσουμε να επιστρέψουμε στην απεργία».

Στην αυθόρμητη διαδήλωση της Κυριακής, μπορείς να πεις ότι οι συμμετέχοντες είναι μέρος του κινήματος εδώ και μέρες. Ξεκινάμε τόσο αργά που οι μπάτσοι καταφέρνουν να περικυκλώσουν τη διαδήλωση μετά από λίγα μόνο λεπτά. Παρ' όλα αυτά, είμαστε πιο γρήγοροι, καταφέρνουμε να ξεφύγουμε και περνάμε το υπόλοιπο της βραδιάς δείχνοντας αλληλεγγύη σε όσους περικυκλώνονται και συλλαμβάνονται. Σκηνές όπως οι παρακάτω λαμβάνουν χώρα εκείνο το βράδυ: Μια ελαφρώς μεγαλύτερη και μάλλον αστικά ντυμένη κυρία οδηγείται στο μεταγωγικό των κρατουμένων, διαμαρτυρούμενη έντονα. Κάθεται δίπλα στην κλούβα, χειρονομεί και φωνάζει δυνατά ότι δεν υπάρχει περίπτωση να τη συλλάβουν. Δεν θα επιτρέψει ούτε να της γίνει έρευνα. Βρισκόταν απλώς στον δρόμο και τραγουδούσε τη Μασσαλιώτιδα και τη Διεθνή. Δεν θα της απαγορεύσουν να το κάνει αυτό. Είναι τόσο αποφασισμένη που οι αστυνομικοί δεν τολμούν να συνεχίσουν τη σύλληψη, ειδικά καθώς γύρω της έχει σχηματιστεί ένα πλήθος αλληλέγγυων διαδηλωτών. Κατάφεραν να την πάρουν μόνο όταν μια άλλη μονάδα μπάτσων διαλύει το

πλήθος. «Libérez nos camarades!» φωνάζει το πλήθος καθώς οι μπάτσοι φορούν τα κράνη τους.

Την επόμενη Δευτέρα, 20 Μαρτίου, η πρόταση δυσπιστίας αναμένεται να κατατεθεί στο κοινοβούλιο. Η αντιπολίτευση, η οποία συσπειρώνεται γύρω από την πρόταση της κεντρώς κοινοβουλευτικής ομάδας, χρειάζεται 18 ψήφους από τις τάξεις του κεντροδεξιού κόμματος «Républicains» για να ανατρέψει την κυβέρνηση Μπορν. Η απόλυτη πλειοψηφία για την πρόταση απέχει μόλις εννέα ψήφους. Η Γαλλία παραλίγο να παρακολουθήσει την πτώση της κυβέρνησης.

Τις βραδινές ώρες, επαναλαμβάνεται στο Παρίσι το ίδιο σενάριο με τις προηγούμενες ημέρες: μια αυθόρμητη διαδήλωση με αρκετές χιλιάδες συμμετέχοντες διαδηλώνει από τα δυτικά του Παρισιού κατά μήκος της Rue Rivoli προς το Châtelet και βάζει φωτιά σε ό,τι περνάει από τον δρόμο της. Δεν υπάρχει αστυνομία πουθενά. Αργά το βράδυ, διαδηλωτές και αστυνομικοί εμπλέκονται σε μικρές οδομαχίες στην Place de la Bastille. Μαζί με εκατοντάδες άλλους διαδηλωτές, περιπλανιόμαστε για τουλάχιστον μια ώρα, φωνάζοντας «Paris, debout, soulève-toi» («Παρίσι, σήκω, ξεσηκωθείτε!»), ώσπου η υπερβολικά καταπονημένη αστυνομία τερματίζει τελικά τη δράση με δακρυγόνα. Εκείνο το βράδυ έγινε σαφές ότι αυτή η νέα φάση του κινήματος στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό σε ριζοσπαστικοποιημένους νέους, μαθητές και φοιτητές. Πριν οι διαδηλωτές αναγκαστούν να μπουν στο μετρό από τα δακρυγόνα, ακούγεται το νέο σύνθημα της βραδιάς που παραπέμπει στο άρθρο 49.3: «Nous aussi, on va passer en force!» («Και εμείς θα επιβληθούμε με τη βία!»).

Ο βαθμός κινητοποίησης της χώρας είναι πλέον εμφανής και στις τέχνες. Η κοι-

νωνική πραγματικότητα εμφανίζεται πλέον και στις θεατρικές σκηνές. Στην παράσταση του αντιαποικιακού θεατρικού ντοκιμαντέρ «Laboratoire Poison» της Adeline Rosenstein στις 17 Μαρτίου στο προάστιο Gennevilliers του Παρισιού, αυτό εκφράζεται ακόμα δειλά. Μια ηθοποιός απευθύνεται στο κοινό πριν από την παράσταση και εξηγεί ότι οι ηθοποιοί είναι αλληλέγγυοι με το κίνημα και τις απεργίες. Ενώ εκφράζει την ελπίδα ότι ο καπιταλισμός θα «πεθάνει» το συντομότερο δυνατό, ένας συνάδελφος της μοιράζει φυλλάδια με QR codes που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να συνεισφέρουν απευθείας στα απεργιακά ταμεία μέσω PayPal. Στη Γαλλία, τέτοιου είδους έρανοι είναι απελπιστικά αναγκαίοι, διότι σε αντίθεση με τη Γερμανία, τα συνδικάτα εδώ δεν πληρώνουν για τις μισθολογικές απώλειες που προκαλούνται από την απεργία. Λίγες ημέρες αργότερα, πριν από την παράσταση του έργου «Mystery Sonatas. Για τη Ρόζα» (που αναφέρεται στη Ρόζα Λούξεμπουργκ και τη Ρόζα Παρκς) της Βελγίδας χορογράφου Anne Teresa De Keersmaeker στο Théâtre du Châtelet, μια αντιπροσωπεία του θεατρικού τμήματος του συνδικάτου CGT, το οποίο πρόκειται στο Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα, εισέβαλε στη σκηνή και φώναξε συνθήματα κατά της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης. Σε αυτό το θέατρο, στο κέντρο της πόλης, το κοινό είναι πολύ πιο αστικό. Υπήρξαν μερικές αποδοκιμασίες. Ωστόσο, η πλειοψηφία του κοινού έδειξε αλληλεγγύη, σηκώθηκε από τις θέσεις της, φώναξε συνθήματα κατά της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης μαζί με τους συνδικαλιστές και χειροκρότησε τον συνδικαλιστή που καλούσε από τη σκηνή στην επόμενη απεργία. Μετά από περίπου 10 λεπτά, το θέαμα ολοκληρώθηκε και άρχισε η κανονική παράσταση. Δεν θέλει κανείς να φανταστεί ποιες θα ήταν οι

αντιδράσεις αν οι απεργοί είχαν πραγματοποιήσει μια παρόμοια δράση σε θέατρο στη Γερμανία.

Το απεργιακό κίνημα εκρήγνυται

Την Πέμπτη 23 Μαρτίου, την ένατη ημέρα απεργίας από την έναρξη του κινήματος, πραγματοποιούνται αυθόρμητες διαδηλώσεις στην πρωτεύουσα όπως κάθε βράδυ εδώ και μια εβδομάδα. Εν τω μεταξύ, ορισμένοι εργαζόμενοι στα διυλιστήρια έχουν επίσης προχωρήσει σε απεργία. «Μια πληθώρα αυθόρμητων πρωτοβουλιών εκρήγνυται από παντού: απροειδοποίητες στάσεις εργασίας, αποκλεισμοί οδικών αξόνων, ταραχές ή απλώς άγριες διαδηλώσεις, μαθητικές συγκεντρώσεις σε κάθε γωνιά, η ενέργεια της νεολαίας στην Concorde, στους δρόμους», συνοψίζει με ευφορία ο Φρεντερίκ Λορντόν.² Όπως αναφέρουν οι εφημερίδες το πρωί, στις 9 π.μ., τα καύσιμα δεν είναι πλέον διαθέσιμα στο 15% των πρατηρίων. Στην περιοχή Loire-Atlantique, αυτό αφορά ακόμη και πάνω από το 50% των πρατηρίων. Ιδιαίτερο στρατηγικό ενδιαφέρον παρουσιάζει το διυλιστήριο της Total στη Νορμανδία, κοντά στη Χάβρη, το οποίο τροφοδοτεί με καύσιμα την περιοχή του Παρισιού και τα αεροδρόμια. Η διακοπή της αλυσίδας διανομής παραφίνης και οι απεργίες του προσωπικού των αεροδρομίων προκαλούν μαζικές ακυρώσεις πτήσεων. Η κυβέρνηση απαντά αναγκάζοντας τους εργαζόμενους στα διυλιστήρια Fos-sur-Mer, Gonfreville και Donges να εργαστούν, κάτι που ο δικηγόρος της CGT περιγράφει ως πολιτική εργαλειοποίηση: «Η πραγματικότητα είναι ότι η κυβέρνηση θέλει να τερματίσει αυτή την απεργία και προσποιείται ότι υπάρχει επιτακτικός λόγος. Αλλά δεν

2. <https://blog.mondediplo.net/un-pays-qui-se-souleve>

μιλάμε για βενζίνη για τα ασθενοφόρα, μιλάμε για παραφίνη για τα αεροπλάνα».

Όπως αναμενόταν, η κινητοποίηση στις 23 Μαρτίου αποδεικνύεται μαζική. Σύμφωνα με τα στοιχεία του συνδικάτου CGT, έως και 800.000 διαδηλωτές συγκεντρώθηκαν στο Παρίσι και συνολικά 3,5 εκατομμύρια σε όλη τη Γαλλία. Αρχικά, η διαδήλωση εξελίσσεται χωρίς επεισόδια. Η επιστροφή των αυτόνομων διαδηλωτών, οι οποίοι παρατάσσονται μπροστά από τις πορείες των συνδικάτων, φέρνει μνήμες από το κίνημα κατά του Εργατικού Κώδικα του 2016. Στην περιοχή Grands Boulevards, η ατμόσφαιρα μεταξύ των αστυνομικών και των διαδηλωτών γίνεται πιο τεταμένη και οι πρώτες συγκρούσεις, ακολουθούμενες από την εκτόξευση δακρυγόνων, φουντώνουν γρήγορα. Στο μεταξύ, όπως και το 2016, η αστυνομία προσπαθεί να περικυκλώσει και να απομονώσει την κεφαλή της πορείας από την υπόλοιπη διαδήλωση. Το πλήθος απάντησε με το σύνθημα: «Και εμείς θα επιβληθούμε με τη βία!», οπότε οι μπάτσοι μας έριξαν δακρυγόνα μέχρι που δεν μπορούσαμε πλέον να αναπνεύσουμε. Μετά από ένα σύντομο διάστημα αποπροσανατολισμού, η πορεία ανασυντάχθηκε και μπόρεσε να περάσει στην Place de l'Opéra. Εκεί η διαδήλωση βρέθηκε τελικά υπό αστυνομικό κλοιό.

Τις πρώτες βραδινές ώρες, τα πράγματα βράζουν σε όλο το Παρίσι: στα δυτικά κοντά στην Όπερα, στα ανατολικά κοντά στη Βαστίλη, στο κέντρο κοντά στο Les Halles. Εξοπλισμός εργοταξίου, φράχτες, κάδοι απορριμμάτων, e-scooter, ποδήλατα κλείνουν τον δρόμο στην αστυνομία. Αυτές οι διαδηλώσεις, για άλλη μια φορά εξαιρετικά νεανικές, έχουν προσαρμοστεί στη νέα μορφή κρατικής καταστολής. Ενώ την εποχή των Κίτρινων Γιλέκων οι πρόσφατα αναπτυσσόμενες κινητές και μηχανοκίνητες

μονάδες BRAV της αστυνομίας μπορούσαν εύκολα να περιορίσουν την ελευθερία κίνησης των διαδηλωτών, οι διάχυτες, κινητές και παράνομες αυθόρμητες διαδηλώσεις υπονομεύουν τη στρατηγική της αστυνομίας. Κινούμαστε ανεξέλεγκτα στους δρόμους και μόλις ακούγονται οι θορυβώδεις κινητήρες των μονάδων, το πλήθος διαλύεται για να αποφύγει τη σύλληψη. Η αστυνομία προχωράει και λίγα λεπτά αργότερα η πορεία ανασυντάσσεται.

Στη Μασσαλία, τα πράγματα είναι πιο χαλαρά εκείνη την ημέρα. Περισσότεροι από 200.000 άνθρωποι, σχεδόν το ένα τέταρτο του πληθυσμού της πόλης, συμμετείχαν στην απεργιακή διαδήλωση. Αλλά εκεί παραμένει ήσυχη η κατάσταση. Το βράδυ, πολυάριθμοι κάδοι απορριμμάτων καίγονται στη συνοικία La Plaine, προκαλώντας φλόγες ύψους πολλών μέτρων και δυσοσμία σε όλη τη γειτονιά. Στη Μασσαλία, επίσης, πραγματοποιούνται αυθόρμητες διαδηλώσεις κάθε βράδυ από τις 16 Μαρτίου, κατά τη διάρκεια των οποίων τα σκουπίδια που δεν συλλέγονται τυλίγονται στις φλόγες – και εδώ, επίσης, οι οδοκαθαριστές συμμετέχουν πλέον στην απεργία.

«Πρέπει να φοβόμαστε την επιστροφή του κομμουνισμού;»

Τις τελευταίες ημέρες παρατηρείται μια έντονη επιτάχυνση του κινήματος και μια ριζοσπαστικοποίηση των μορφών δράσης του. Από τη μια πλευρά, αυτό αφορά συγκεκριμένες απεργιακές δραστηριότητες – όπως αποκλεισμούς διωλιστηρίων και αποτεφρωτηρίων απορριμμάτων– και από την άλλη, οι διαδηλώσεις στις πόλεις γίνονται πιο απρόβλεπτες και μαχητικές. Μια νέα γενιά ριζοσπαστικοποιημένων νέων από τις πόλεις φαίνεται να εντάσσεται στο κίνημα

και το μίσος τους για το κατεστημένο και την αστυνομία αυξάνεται.

Το θετικό είναι ότι οι διαδηλωτές δεν ενστερνίζονται τον αστικό δημοκρατισμό ενός κινήματος α λα «Nuit Debout». Ακόμη και αν το κίνημα τότε, όπως και τώρα, σχηματίστηκε στη βάση της αντίληψης μιας «προδοσίας» ενάντια στη δημοκρατία, η οποία στην περίπτωση του «Nuit Debout» οδήγησε στο αμφιλεγόμενο αίτημα για μια 6η Δημοκρατία με νέο σύνταγμα και σήμερα εκφράζεται με τη συνθηματολογία ενάντια στο αντικοινοβουλευτικό άρθρο 49.3, η δυναμική των αγώνων σήμερα φαίνεται να είναι μεγαλύτερη. Καμία δημοκρατική παράταξη δεν έχει καταφέρει ακόμη να τεθεί επικεφαλής του κινήματος και να το παραλύσει με τον δημοκρατικό φορμαλισμό και τις ατέρμονες συζητήσεις της. Φυσικά, ούτε κάποιο κομμουνιστικό κίνημα έχει καταφέρει προς τα παρόν να μετουσιώσει την ενέργεια και τη δυσaréσκεια.

Αντί να φαντασιώνεται κανείς, όπως ο Λορντόν, μια «προεπαναστατική κατάσταση», είναι επομένως απαραίτητο, παρ' όλη την ομορφιά των νεανικών προωθητικών τάσεων, να φωτίσει με νηφαλιότητα τα όρια και τις αγκυλώσεις του κινήματος. Με λαϊκιστικό τρόπο, εξακολουθεί να επικεντρώνεται έντονα στον «αυταρχικό» Μακρόν. Έτσι, στη χειρότερη περίπτωση, τμήματα του κινήματος θα μπορούσαν να παλινδρομήσουν και να γίνουν ο εξωκοινοβουλευτικός βραχίονας της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης υπό την ηγεσία της σοσιαλδημοκρατικής-αριστερής λαϊκιστικής «France Insoumise». Από την άλλη πλευρά, η αποτυχία της κοινοβουλευτικής πρότασης μομφής θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει ένα ιδεολογικό αντίδοτο, δείχνοντας στο κίνημα ότι το αν θα περάσει μια μεταρρύθμιση ή όχι δεν είναι προϊόν κάποιας «κοινοβουλευτικής φαντασίας» (Μαρξ)

αλλά αποτέλεσμα της ταξικής πάλης. Σε ένα ανήσυχο newsfeed στο ιδιωτικό τηλεοπτικό κανάλι BFMTV μπορούσε κανείς ήδη να διαβάσει το εξής: «Πρέπει να φοβόμαστε την επιστροφή του κομμουνισμού;».

Αυτό που μας λέει ένας σύντροφος από τη Μασσαλία είναι επίσης ελπιδοφόρο. Αυτή τη στιγμή υπάρχει συνεργασία μεταξύ ανθρώπων από το περιβάλλον της ριζοσπαστικής αριστεράς και τμημάτων των συνδικάτων. Από τη μια πλευρά, πολλοί συνδικαλιστές ριζοσπαστικοποιούνται επειδή συνειδητοποιούν ότι οι παραδοσιακές μορφές δράσης τους δεν επαρκούν πλέον. Η κυβέρνηση αγνοεί επίμονα τα εκατομμύρια στους δρόμους και απλώς συνεχίζει το κυβερνητικό της έργο. Παρατηρούνται πλέον πιο ριζοσπαστικές πρακτικές, είτε πρόκειται για ανυποχώρητες απεργίες, είτε για μπλόκα, είτε για φλεγόμενα οδοφράγματα. Ο γραμματέας των συνδικάτων Olivier Mateu της CGT Bouches du Rhône –ένας από τους υποψήφιους στις εκλογές για τη νέα ηγεσία της CGT που θα γίνουν στα τέλη Μαρτίου– δήλωσε, για παράδειγμα, στη γαλλική τηλεόραση σχετικά με τις καταναγκαστικές βάρδιες στα διυλιστήρια ότι οι εργαζόμενοι του διυλιστηρίου στο Fos-Sur-Mer δεν θα αφήσουν την αστυνομία και τα MAT να τους εμποδίσουν να μπλοκάρουν και να καταλάβουν το εργοστάσιό τους. Αν η κυβέρνηση αποφασίσει να τους χρησιμοποιήσει για να ανακαταλάβει το διυλιστήριο ή για να πραγματοποιήσει αναγκαστική επιστροφή, θα καταλάβει ότι οι εργαζόμενοι δεν θα τους αφήσουν έτσι απλά να το κάνουν.

Ομοίως, ο σύντροφός μας αναφέρει ότι αριστεροί ριζοσπάστες από τη Μασσαλία συμμετείχαν στον αποκλεισμό των δρόμων πρόσβασης στο διυλιστήριο Fos-sur-Mer. Κατά τη διάρκεια μιας κινηματικής συνέλευσης αυτή την εβδομάδα, έγινε μια συζήτηση για το πώς θα συγκλίνουμε περισ-

σότερο με τους αγώνες των εργαζομένων. Πολλοί Γάλλοι αριστεροί ριζοσπάστες που έχουν εστιάσει στις «εξεγέρσεις» των πόλεων τα τελευταία 20 χρόνια, φαίνεται τώρα να συνειδητοποιούν ότι και αυτή η τακτική έχει τα όριά της. Εξάλλου, ακόμη και οι μαζικές κινητοποιήσεις στους δρόμους και οι ταραχές που τις συνόδευαν, όπως κατά τη διάρκεια των κινημάτων του 2016 ή του 2018 και μετά, δεν μπόρεσαν να κάνουν τίποτα ενάντια στα κυβερνητικά σχέδια. Μια ισχυρότερη σύνδεση με τους εργαζόμενους μέσα στις απεργίες και τους αγώνες θα ήταν επομένως μια σημαντική περαιτέρω εξέλιξη. Ή όπως λέει ο σύντροφός μας με ένα κλείσιμο του ματιού: «Στην καρδιά μου έχω παραμείνει ένας 16χρονος μαθητής λυκείου, και μου αρέσουν πολύ οι καμένοι κάδοι στο Srontis κάθε βράδυ. Στην πραγματικότητα, όμως, είμαι πια κομμουνιστής λίγο πριν την ηλικία των 40 και ξέρω ότι μερικοί καμένοι κάδοι δεν αρκούν. Οπότε αυτή η αυξανόμενη σύνδεση με τους αγώνες και τις απεργίες στους χώρους εργασίας και τα εργοστάσια είναι μια πολύ σημαντική εξέλιξη».

Αυτό που είναι σαφές σε κάθε περίπτωση είναι ότι η πολιτική κρίση θα ενταθεί. Την Τρίτη 28 Μαρτίου έχει προγραμματιστεί νέα απεργία. Ο Μακρόν ακυρώνει αυτή τη στιγμή όλες τις δημόσιες συναντήσεις και η προγραμματισμένη επίσκεψη του Βρετανού βασιλιά έχει επίσης ματαιωθεί. Μένει να δούμε αν το Συνταγματικό Δικαστήριο θα ακυρώσει τη μεταρρύθμιση του Μακρόν και αν, ως εκ τούτου, θα κάνει δεκτές τις προσφυγές που έχει καταθέσει η αντιπολίτευση. Εν τω μεταξύ, βαθαίνουν και τα παλιά μέτωπα μάχης που θα μπορούσαν να συγκλίνουν με τις διαμαρτυρίες κατά της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης: στο Sainte Soline, 30.000 διαδηλωτές διαμαρτυρήθηκαν το Σάββατο κατά της κατασκευής μιας τεράστιας δεξαμενής νε-

ρού που θα απειλήσει τον κύκλο του νερού και τα τοπικά οικοσυστήματα. Και πάλι, οι μπάτσοι εξαπέλυσαν μαζική καταστολή. Ένας από τους διαδηλωτές χτυπήθηκε στο κεφάλι από χειροβομβίδα και βρίσκεται στα πρόθυρα του θανάτου.³ Η μεταρρύθμιση του Μακρόν σκηνοθετείται με το επιχείρημα της δημογραφικής βιωσιμότητας, το οποίο ουσιαστικά εξυπηρετεί μόνο τα βραχυπρόθεσμα συμφέροντα των καπιταλιστικών κερδών. Θέλει να χρηματοδοτήσει τη διαδικασία γήρανσης της κοινωνίας χωρίς να μειώσει τα ποσοστά κέρδους. Όσοι όμως θέλουν πραγματικά να αντιμετωπίσουν τη διαδικασία γήρανσης με βιώσιμο τρόπο, αγωνίζονται ενάντια στην επιμήκυνση του χρόνου εργασίας και υπέρ της κατάργησης της μισθωτής εργασίας.

3. <https://camaraderevolution.org/index.php/2023/03/26/communique-au-sujet-de-s-camarade-au-pronostic-vital-engage-a-la-suite-de-la-manifestation-de-sainte-soline> [(σ.τ.μ.) Πρόκειται για την περίπτωση του συντρόφου Σερζ που είχε δεχτεί δολοφονικό χτύπημα από τους μπάτσους το οποίο κόντεψε να του κοστίσει τη ζωή του.]